

Практична реалізація політики децентралізації в Україні

Постановка проблеми. Система влади і державного управління, що була сформована в Україні за доби незалежності, має суттєві недоліки, головним з яких є надмірна централізація влади та відсутність реальної самостійності територіальних громад у вирішенні проблем місцевого значення. Адміністративна реформа покликана передати владні повноваження в регіони, що покращить якість надання публічних послуг громадянам. Здійснення такої масштабної модернізації системи державного управління вимагає виважених підходів та рішень. Розглядаючи механізм державної влади, констатується необхідність підтримки цілісності державно-владної системи України, забезпечення її внутрішнього суверенітету. Вказується на те, що історично процес централізації домінує в конституційному устрої України. Проблема децентралізації влади не є новою, проте залишається актуальною, оскільки за існуючої системи державотворення управління державою сконцентроване в місті Києві, а не на нижчих рівнях публічної влади, відповідно, функціонування виконавчої влади не є достатньо динамічним.

Мета нашої статті є аналіз реалізації політики децентралізації в Україні.

Для висвітлення даної мети ми ставимо наступні **завдання**:

-Визначення поняття децентралізації;

-Дослідити впровадження децентралізації в Україні;

Стан дослідження. Проблеми децентралізації управління в науковій літературі присвячені праці як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Ці питання досліджували: О. Амосов, К. Арановський, З. Варналія, Б. Гурне, Ж. Зіллер, І. Козюбра, Г. Мостовий, Н. Нижник, О. Оболенський, О. Петруніна, М. Харитончук та інші.

Кожний із названих науковців пропонує власне бачення проблеми децентралізації, але комплексний підхід, до визначення поняття децентралізації та порядку її проведення, залишається повністю не дослідженим.

Виклад матеріалу. На сучасному етапі розбудови України починають впроваджуватись широкомасштабні реформи, спрямовані на утвердження демократичної, правової, соціальної держави, удосконалення політичної та державно-управлінської систем, оновлення національної атмосфери, зміцнення авторитету держави на міжнародній арені.

Складні завдання системної перебудови суспільства з метою досягнення стійкого розвитку України можуть бути вирішені за наявності ефективної системи управління на всіх рівнях державної влади. Взаємодія різних гілок влади повинна базуватися на загальнодержавній політиці, що має чітку стратегію.

Здійснення реформування в Україні виявилось доволі складним завданням, значною мірою через відсутність і більшості населення системних знань про ці процеси.

Досягнення раціонального переосмислення співвідношення централізації та децентралізації - є одним із методів досягнення ефективності функціонування держави.

Мета реформування полягає у формуванні ефективної системи публічної адміністрації, яка надаватиме якісні публічні послуги громадянам. На рівні, що відповідає європейським стандартам, забезпечуватиме оптимальне використання публічних коштів та буде здатна вчасно реагувати на соціально-економічні та зовнішньополітичні проблемні питання.

Історія децентралізованої держави є історією суперечностей, пов'язаних із пошуком найкращої форми організації держави. Проблема децентралізації влади в практиці державотворення завжди посідала важливе місце, починаючи з моменту проголошення незалежності України.

Внутрішньополітичний розвиток України та зовнішня ситуація загострили питання децентралізації влади.

Удосконалення адміністративно-територіального устрою будь-якої країни постає відразу після здобуття державою незалежності. Зрозумівши те, що відразу після здобуття незалежності, Україна не зможе ефективно і вдало провести адміністративно-територіальну реформу, в зв'язку з тим, що в перші роки незалежності постало безліч питань, які потребували термінового вирішення. Але вже зараз є всі умови для корінного реформування в Україні.

Перш за все необхідно з'ясувати, що собою являє децентралізація органів державної влади, яка і є метою проведення в Україні конституційної та адміністративної реформи.

Децентралізація - це процес перерозподілу функцій від центрального управління. Децентралізація влади включає як політичну, так і адміністративну сторони. Може бути територіальною - переміщення влади від центрального міста на інші території, і може бути функціональною - шляхом передання повноважень на прийняття рішень з головного органу будь-якого міністерства до чиновників нижчих рівнів органів публічної влади.

За тлумаченням Великого тлумачного словника сучасної української мови - це система управління, за якої частина функції центральної влади переходить до місцевих органів самоуправління.

У політології термін "децентралізація" - управлінська політична система, покликана здійснювати владно значущі практичні рішення, що географічно чи організаційно перебувають поза межами безпосереднього впливу центральної влади.

Аналіз наведених тлумачень свідчить про те, що децентралізація трактується як явище, дія та характеристика управлінської дії (самостійність). Для успішного впровадження стратегії децентралізації управління є потреба в політичній волі та активній законотворчій діяльності центральних державних органів. Причинами, що сприяють проведенню децентралізації, є потреба в ефективності, прозорості, підзвітності.

В теорії та практиці державного будівництва розрізняють, як правило, дві форми децентралізації. Перша являє собою демократичну децентралізацію, коли йдеться про делегування частини повноважень органами центральної виконавчої влади відповідним територіальним громадам на місцях. Ця форма існує у Великій Британії, Канаді, Австралії тощо, її прийнято називати англосаксонським типом місцевого самоврядування.

Характеризуючи другу форму, то вона полягає в адміністративній децентралізації, тобто створення на місцях спеціальних урядових органів, які становлять виконавчу вертикаль. Цей тип існує в поєднанні з класичним у Франції, Італії та інші. Таке поєднання форм місцевого самоврядування отримало назву французького або континентального типу.

Від того, на скільки сильною є регіональна влада, як вона забезпечує надання соціальних послуг населенню, залежить розвиток держави і суспільства. Розуміючи важливість цієї проблеми, на сучасному розвитку всіх гілок влади постає питання про необхідність вдосконалення теорії та практики сучасного державотворення, зумовленого трансформаціями в політичній системі суспільства, проведенням адміністративно-територіальних, регіональних реформ.

Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України вживаються заходи, щодо впровадження децентралізації. Реальним кроком стали пропозиції, щодо внесення змін до Конституції України.

Отже, проблема децентралізації влади в нашій державі набуває нового змісту і сприяє вирішенню важливих для населення України питань. Реформування публічної адміністрації повинно включати комплекс реформ, зокрема, реформу органів виконавчої влади, адміністративно-територіального поділу і місцевого самоврядування. Реформування публічної адміністрації потрібне для того, щоб реформувати державний апарат, у такий спосіб, аби він служив громадянам України.

Місцеве самоврядування виступає важливим фактором демократизації суспільного життя. В контексті активізації формування громадянського суспільства в Україні актуальними питаннями сьогодення є налагодження ефективної взаємодії між владою та суспільством.

В силу особливостей становлення та розвитку моделі організації державної виконавчої влади і самоврядування на місцях в Україні, виникла одна з найскладніших проблем в цій сфері, а саме проблема розмежування функцій та повноважень між місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування. Складність цієї проблеми обумовлена тим, що функціонально це по суті однорідні системи, оскільки вони займаються практично однаковими питаннями.

Тому зараз і запропоновано конституційною комісією розмежувати повноваження між органами місцевого самоврядування та виконавчою владою. Передати основні повноваження місцевих державних адміністрацій органам місцевого самоврядування. Виконавчій владі залишити тільки право контролю. Тобто органи місцевого самоврядування та органи виконавчої влади позбавляються невластивих їм функцій, отримують логічні повноваження і перетворюються з конкурентів на партнерів.

Органам місцевого самоврядування мають бути передані ті функції публічного управління, що не пов'язані із забезпеченням державного суверенітету і територіальної цілісності України, не є життєво важливими для держави в цілому, а спрямовані виключно на задоволення місцевих потреб та інтересів. Передусім йдеться про управлінські функції, спрямовані на впорядкування життєдіяльності локальних спільнот та соціальне облаштування місцевого населення.

Приміром, думка зарубіжних авторів щодо функцій, здійснюваних на місцевому рівні полягає в тому, що вони мають передбачити:

- забезпечення інфраструктури, необхідної для ефективної діяльності окремої юрисдикції.

- забезпечення послуг, необхідних для розвитку людських ресурсів.

- збільшення продуктивності та підвищення рівня життя місцевого населення.

- регулювання діяльності приватного сектору, що впливає на добробут громади, стан здоров'я та безпеку населення.

- надання послуг та можливостей на підтримку виробничої діяльності.

- забезпечення умов для ефективної діяльності приватних підприємств.

Наразі в Україні відбувається об'єднання територіальних громад (ОТГ). Кращої альтернативи ОТГ, особливо для сільських територій, немає. Чому варто йти на об'єднання:

- 1) ОТГ, на відміну від теперішньої сільської та селищної ради, матиме реальні повноваження та значні фінансові ресурси. Отож люди зможуть самі обрати владу.

- 2) альтернатива створенню ОТГ дуже сумна. Реальну владу матимуть державні органи, які за 25 років незалежності показали свою неефективність.

- 3) зі створенням ОТГ відповідна рада перебирає на себе управління освітою.

- 4) зі створенням ОТГ відповідна рада перебирає управління медициною.

- 5) бюджет ОТГ в разі буде більшим, ніж сукупні бюджети сільрад, які входять в об'єднання.

- 6) сьогодні землями за межами населених пунктів розпоряджаються райдержадміністрацією. Коли буде створено ОТГ, в громади буде більше шансів перебрати ці повноваження у своє відання.

- 7) ОТГ – це можливість самим вирішувати, які дороги ремонтувати, котрі вулиці освітлювати, де навести лад, усунути інфраструктурні та комунальні халепи.

- 8) нинішні територіальні одиниці, як-от райони – не ефективні. Тож створення ОТГ на базі цілого теперішнього району – це помилка. Об'єднана громада не має бути дрібною, оскільки тоді вона не матиме достатньо ресурсів для якісної роботи.

- 9) кадри вирішують усе. Створюючи ОТГ, ви маєте змогу відшукати та дібрати фахівців, які будуть працювати у відповідній раді

10) великим позитивом ОТГ є наближеність влади до людей. Громада зблизька буде бачити роботу обраної ради, зможе її контролювати шляхом проведення загальних зборів, громадських слухань тощо. Так можна буде впливати на владу не лише під час виборів.

Тому ОТГ – це великий крок уперед для реального самоврядування у країні.

Висновок. Головною метою місцевого самоврядування, виходячи з європейського досвіду, є формування життєздатних територіальних громад, які забезпечуватимуть громадянам високу якість життя за рахунок повного використання місцевих ресурсів, широкого залучення всіх громадян до вирішення питань місцевого значення.

Однією із невідкладних проблем у побудові сучасної демократичної і єдиної України, забезпеченні її сталого економічного розвитку є прискорення реформування місцевого самоврядування та територіальної організації публічної влади.

Список використаної літератури:

1. *Державне управління і менеджмент: навч. посіб. у таблицях і схемах* Г.С. Одінцова та ін. -112 с.
2. *Децентралізація влади в Україні.* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.archivelviv.gov.ua/archive/information/decentralizacija-vladi-v-ukrajini/>.
3. *Децентрализация: эксперименты и реформы.* Под. Ред. М Тамаша Хорвата.- Будапешт-106с.
4. *Єситчук Н. Взаємодія місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування як умова ефективного функціонування механізму державного управління- 2014.-№4.-С.326.*
5. *Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 1 квітня 2014 р.* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2/rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#n8>
6. *Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління- 2-ге вид., доповн. і виправл. – К. : Центр сприяння інституц. Розвитку держ. служби. -254с.*
7. *Гурик, М І. Українська політична еліта: історичний огляд і перспективи розвитку // Інтелігенція і влада. – Одеса : Астропринт, 2006. – С. 67-73.*
8. *Гончарук Т., Шумка М. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал / Михайлина Шумка, Тетяна Гончарук // Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань. – Львів, 2011. – С.215-222.*
9. *Гончарук, Т. В. Філософські проблеми державного управління [Текст] : навч. посіб. / Т. В. Гончарук, М. І. Гурик, М. Л. Шумка ; відп. за вип. Т. В. Гончарук. – Тернопіль : Економічна думка, 2015. – 216 с.*
10. *Гурик, М І. Концепція еліти В. Литинського: аналіз і перспективи / М. І. Гурик // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Культурологія», Острог, 2010.– С.121-126.*
11. *Гурик, М. І., Шумка, М Л. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова / М. І. Гурик, М Л. Шумка // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія».– Вип.8.– Острог, 2011.– С.36-46.*